

Alþingi
Nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

NEYTENDASTOFA

Reykjavík, 20.05.2021
Tilv. 2021/0364 - 0.3.01
MS

Efni: Umsögn Neytendastofu um frumvarp til laga um breytingu á lögum um Neytendastofu o.fl. (réttarúrræði neytendaverndarsamtaka), 607. mál.

Vísað er til tölvubréfs, dags. 12. maí 2021, þar sem Neytendastofu var gefinn kostur á að koma að umsögn um frumvarp til laga um breytingu á lögum um Neytendastofu o.fl. (réttarúrræði neytendaverndarsamtaka), 607. mál.

I.

Athugasemdir við I. kafla

Í tilefni I. kafla frumvarpsins vill Neytendastofa benda á að í þeim úrskurðum áfrýjunarnefndar neytendamála sem vísað er til í greinargerð með frumvarpinu, þ.e. úrskurðum í málum nr. 5/2013, 12/2014 og 14/2014, fjallar áfrýjunarnefnd neytendamála um þá almennu reglu að við afmörkun á því hver geti talist aðili máls hafi úrslitapýðingu hvort hlutaðeigandi eigi beinna, verulegra, sérstakra og lögvarinna hagsmuna að gæta. Í öllum málunum fjallar áfrýjunarnefndin um það að þrátt fyrir að megingiltgangur samtakanna sé að vinna að hagsmunum neytenda og geti þannig látið til sín taka í málum sem varði neytendur á opinberum vettvangi, geti það ekki vikið til hliðar nauðsyn lögvarinna hagsmuna til þess að njóta stöðu aðila samkvæmt stjórnslurétti. Áfrýjunarnefnd neytendamála metur svo í öllum umræddum málum að það skorti á það grundvallarskilyrði að kærandi hafi nægjanlega sérstaka eða lögvarinna hagsmuna af úrlausn málsins. Þá segir í öllum úrskurðunum:

„Er í því sambandi vísað til þess sem að framan greinir um að almennir hagsmuni hóps manna skapa ekki aðilastöðu í máli, en leggja verður til grundvallar að þótt menn sem ekki hafi aðilastöðu öðru jöfnu stofni samtök til þess að berjast fyrir ákveðnum hagsmunum öðlast samtökin ekki við það sjálfkrafa aðild að máli þar sem á þá hagsmuni reynir. Verður enda að liggja fyrir, í samræmi við framangreint, að fyrir hendi séu slíkir hagsmunir að leggja megi til grundvallar að niðurstæða viðkomandi máls hafi bein eða óbein áhrif á viðkomandi.“

Nefndir úrskurðir áfrýjunarnefndar neytendamála fela því ekki í sér að neytendaverndarsamtök geti ekki notið lögvarinna hagsmuna af einstökum málum og þar með hlotið stöðu aðila máls hjá Neytendastofu og, eftir atvikum, áfrýjunarnefnd neytendamála.

Með tilliti til ofangreinds fær Neytendastofa ekki séð að sú breyting sem 1. gr. frumvarpsins ber með sér hefði haft áhrif við úrlausn þeirra mála sem vísað er til í greinargerð með frumvarpi. Neytendaverndarsamtök, sem og önnur hagsmunasamtök, geta notið stöðu aðila

máls séu skilyrði um beina, verulega, sérstaka og lögvarða hagsmuni uppfyllt.

Hingað til, sem hér eftir, hafa neytendaréttarsamtök haft greiðan aðgang að neytendaréttarsviði Neytendastofu og stofnunin tekið fjölmörg mál til meðferðar sem frá þeim eru komin. Í mörgum tilvikum hefur erindi verið tekið til beinnar meðferðar og neytendaréttarsamtökum veitt staða aðila að málinu þannig að samtökin hafi átt kost á að koma að skýringum eða athugasemdum við meðferð málsins, hafa fengið aðgang að öllum gögnum þess auk þess að fá tilkynningu um niðurstöðu málsins.

Neytendastofa telur jafnframt mikilvægt að benda á tekið hafa gildi lög nr. 21/2020 sem m.a. fólu í sér breytingu á orðalagi 3. mgr. 4. gr. laga nr. 57/2005, um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu. Samkvæmt ákvæðinu ákveður Neytendastofa hvort erindi sem berast gefi nægar ástæður til rannsóknar. Frá gildistöku breytingarlaganna hefur stofnunin í ríkari mæli tekið mál upp að eigin frumkvæði á grundvelli kvartanda, ábendinga eða fyrirspurna án þess að sá sem sendi stofnuninni erindi njóti aðildar að málinu. Af því leiðir jafnframt að stofnunin hefur oftár tækifæri til að grípa til aðgerða að eigin frumkvæði þegar erindi berst frá neytanda eða samtökum sem ekki getur notið stöðu aðila. Felur breytingin jafnframt í sér að stofnunin hefur meira forræði yfir meðferð málsins auk þess sem gagnaöflun og þar með málsmeðferð gengur hraðar fyrir sig.

Að lokum vill Neytendastofa benda á, að verði frumvarpið að lögum þarfnast nánari skoðunar hvort tilefni sé til að taka neytendaverndarsamtök sérstaklega fyrir eða hvort taka eigi tillit til annarra hagsmunasamtaka. Vísar stofnunin í því sambandi til úrskurðar áfrýjunarnefndar neytendamála í máli nr. 10/2019 þar sem kæru Samtaka iðnaðarins var vísað frá af sama tilefni og kærum Hagsmunasamtaka heimilanna í þeim úrskurðum sem vísað er til í greinargerð með frumvarpinu.

II.

Athugasemdir við II. og III. kafla

Hvað varðar heimildir samtaka sem gæta heildarhagsmuna neytenda til að leita lögbanns telur Neytendastofa mikilvægt að þess sé gætt að slík samtök njóti þeirrar heimildar. Neytendastofa vill þó benda á að væntanleg er tilskipun frá Evrópuþinginu og -ráðinu, (representative actions for the protection of the collective interests of consumers) sem mun koma í stað tilskipunar 2009/22/EB, um að setja lögbann til verndar heildarhagsmunum neytenda, sem var innleidd í lög 141/2001. Gera má ráð fyrir að þegar sú tilskipun verður innleidd í íslenskan rétt muni eiga sér stað gagnger endurskoðun á lögum 141/2001 og telur stofnunin því ekki tímabært að gera þær breytingar sem lagðar eru til í II. og III. kafla frumvarpsins fyrr en sú endurskoðun fer fram.

Virðingarfyllt
f.h. Neytendastofu

Þórunn Anna Árnadóttir

Matthildur Sveinsdóttir